

УДК 394. 2 (477.6)

DOI: 10.15587/2313-8416.2015.42747

ДОМІНУЮЧІ ТЕНДЕНЦІЇ В СВЯТКОВІЙ КУЛЬТУРІ ПРИДНІПРОВ'Я У 20-30-х рр. ХХ ст.

© В. О. Чуйко

У статті, на основі культурологічного підходу, аналізується динаміка святкової культури в Придніпровському регіоні України у 20-30-ті рр. ХХ ст., виявляються домінуючі тенденції даного процесу. Автор робить висновок, що в означений період, під тиском впровадження «нових радянських свят і обрядів», відбувалося цілеспрямоване руйнування традиційних народних свят

Ключові слова: святково-обрядова культура, традиційні народні свята, «червона обрядовість», нові радянські свята та обряди, динаміка свят

Dynamics of the festive culture of Prydniprovyia region of Ukraine in 20-30 years of the 20th century is analyzed in the article on the base of the culturological approach. The dominant tendencies of this process are revealed. The author concludes that during this period, under the pressure of implementation «New Soviet holidays and rituals» was the purposeful destruction of traditional folk holidays

Keywords: festive and ritual culture, traditional folk holidays, «Red rituals», new Soviet holidays and rituals, dynamics of the holidays

1. Вступ

Актуальність теми визначається тим, що в контексті процесів національного відродження в Україні, важливо осмислити всі перекошення, недоліки та проблеми, які існували у сфері святкової культури у відносно недавньому минулому, мова йде про першу половину ХХ ст. Недостатнє аналізування, не усвідомлення помилок призводить до їх повторення.

Культурологічне осмислення стану святкової культури у ХХ ст. такого великого регіону як Придніпров'я вкрай обмежене. Нечисленні наукові розвідки та публікації, присвячені святам і обрядам у Придніпров'ї мають виключно фольклорно-етнографічне спрямування. Серед їх авторів слід назвати В. Борисенко, В. Біляцьку, В. Скуратівського та колектив фахівців лабораторії фольклору, народного говору та літератури Нижньої Наддніпрянщини Дніпропетровського національного університету ім. Олеся Гончара, а саме: М. Марфобудінову, О. Хоменко, В. Карпович та ін.

2. Постановка проблеми

Практично всі автори, вивчаючи різноманітні питання, пов'язані з традиційними святами та обрядами регіону, не ставили за мету проаналізувати який вплив на стан святкової культури мала державна політика в період 20–30-х рр. ХХст., недостатньо дослідженим залишався аспект змінення «картини світу» в десакралізованій культурі даного періоду та роль у

цьому процесі свят, не виявлено внаслідок чого збереглися або зникли ті чи інші свята і обряди. Тобто існує проблема недостатньої вивченості динаміки святкової культури Придніпровського регіону в період 20–30-х рр. ХХ ст.

3. Літературний огляд

Методологічне підґрунтя даної статті складають публікації вітчизняних та закордонних авторів. Зокрема, німецький філософ О. Шпенглер ще на початку 20-х років одним із перших розробляє поняття «картини світу». На його думку вся дійсність може бути відображеною у формі гармонійної «картини світу». І ця картина, повинна бути формою виразу того, що дійсно існує. В розробці типології світових культур, О. Шпенглер спирався на різницю у картинах світу, притаманних кожній людській спільності. Люди вважають, що існує самостійний єдиний і вічний світ, але насправді ж «існує стільки ж світів, скільки людей і культур» [1].

У книзі «Час картини світу» [2] Мартін Хайдеггер зазначав, що картина світу – це не просто картина, яка зображує світ, але й сам світ, що розуміється у сенсі такої картини. Люди самі створюють для себе бажану картину світу.

Швейцарський психолог К. Юнг теж доклав зусиль до розробки проблеми «картини світу». Він висловлював думку про те, що не слід вважати наш світогляд єдино правильним, «об'єктивним» відобра-

женням дійсності. Насправді він не є засобом сприйняття істини, а є «лише картиною, яку ми малюємо заради нашої душі» [3]. Важливими для нашої статті є висновки, зроблені К. Юнгом що до архетипу. Архетип (від грецьк. початок і образ) – об'єктивні доміанти, початкові мотиви і загальнолюдські першообрази, які існують у рамках глибинного шару колективного несвідомого. К. Юнг зазначав, що архетипи – найбільш стародавні й всезагальні форми уявлень людства. Вони передаються з покоління до покоління, зберігаються у підсвідомості людей і є відображенням повторення їх досвіду. Архетипи виявляють себе у міфології, моралі (із притаманною їй системою цінностей), релігії, культурі. Саме архетипи складають підвалини «картини світу» спільноти [3].

Вітчизняний науковець А. Гуревич [4] вказував, що цей світ не може бути нічим іншим як тільки «культурним світом» тої чи іншої історично обумовленої соціальної групи. Говорячи іншими словами, не існує єдиного сприйняття світу, загального для всього людства, а є індивідуально сприйнятій, оцінений та інтерпретований світ для тих, хто може сказати про нього – це наш світ. У кожної людності він свій, дійсний тільки для неї, тому нам потрібно говорити не про один, а про численні «світи» із своєю системою значень.

А. Гуревич використовував у сенсі поняття «картина світу» тотожне йому поняття «образ світу». На його думку «образ світу», задається релігією, мовою, традиціями, вихованням, усією соціальною практикою і є константним утворенням, яке змінюється дуже повільно. Уявлення, сформовані певною картиною світу, можуть навіть не сприйматися людиною на раціональному рівні, але вони підсвідомо зумовлюватимуть її діяльність, вчинки, стиль життя.

Отже, визначення надані науковцями: «картина світу», «образ світу» – ці поняття розуміються нами як система уявлень людей тої чи іншої епохи, етнічної групи, суспільства. Дані поняття включають у себе й систему духовних цінностей спільноти. На формування картини світу чи образу світу впливають існуючі системи знань, норми моралі, але у той же час вони й самі зумовлюють культурну інформацію, яка транслюється наступним поколінням. Змінення «картини світу» призводить і до змінень у традиційній культурі.

Жовтнева революція 1917 року була важливим фактором, який зумовив соціальну динаміку нашого суспільства. Стався різкий злам-зміна всіх суспільних відносин. Одним із наслідків суспільних перетворень була трансформація вітчизняної святкової культури. Описи нових свят, які формувалися у період 20–30-х рр. минулого століття надано в публікаціях багатьох мистецтвознавців. Серед них: Д. Генкін [5], І. Шароєв [6], Д. Золотницький [7] та ін. Однак, зазначаємо, що разом з інформацією, котра змальовує нам символіку, ритуали, виразні засоби свят того періоду, в даних публікаціях міститься надмірна про радянська ідеологізація, замилювання «святими театрального жовтня». Тільки деякі автори, серед яких виділимо Л. Малооку [8], О. Ліманську [9], О. Курочкіна [10, 11] об'єктивно розглядали про-

цеси, котрі відбувалися зі святами в першій половині минулого сторіччя. Однак і на сьогоднішній день бракує культурологічних досліджень святкової культури початку ХХ ст., з акцентуванням змінення аксіологічного змісту свят і, зокрема, регіональних.

4. Трансформація сфери вітчизняної святкової культури у 20–30-ті роки ХХ ст.

4.1. Святкова культура у фокусі ідеологічної стратегії держави першої половини ХХ ст.

У повоєнний період суспільні цінності, які «визрівали» у епоху Просвіти і мали спроби розповсюдження у ході європейських революцій, в Росії більшовицькій отримали статус офіційної ідеології. У якості аксіоорієнтирів були проголошені: «свобода», «рівність», «справедливість», «ліквідація експлуатації людини людиною» та ін.. Дані поняття склали ціннісну основу людського світогляду з давніх-давен. Їх об'єднує взаємозв'язок і смислова єдність. Вони мають регулятивний потенціал та глибинні історичні й соціокультурні передумови, котрі криються в категоріальному ряду свідомості людини в єдності з категоріями добра і зла, обов'язку і совісті, моралі і моральності, честі та гідності, щастя і т. д. Проте революція несла у собі не тільки яскравий і привабливий позитив, що спонукав до масових дій та корінних перетворень суспільного життя, але і свій негатив, який до певного часу був не проявленим у своєму змісті. Таким негативом виступає проблема насильства, крові і страждань, які супроводжували революцію.

Влада завжди використовувала свята в своїх цілях. Засновник соціології, відомий філософ першої половини ХІХ ст. О. Конт [12] розглядав свято як своєрідний інструмент державного впливу на суспільство. Свята особливим чином ритмізують, стабілізують всі сфери соціального життя. За допомогою системи свят перекреслюється минуле і формується новий світогляд.

Надалі в святковій політиці радянської держави спостерігається прагнення до десакралізації й деклерікації святкових заходів.

Окрім Царських днів (дні народжень, тезоіменитства членів царської сім'ї) з офіційного календаря свят зовсім були вилучені християнські празники Постановою РНК СРСР від 24 вересня 1929 р. Даним документом був підтверджений курс держави на викорінення релігії. Атеїзм (з грецьк. відкидання Бога) проголошується офіційною державною доктриною. Замість православних, радянський календар поповнюється датами пролетарсько-революційних свят. Складається «червоний календар».

Більшовицька влада прагне впливати на народ, формуючи нову картину світу. З метою пропагування нових аксіоорієнтирів, вожді революції звертаються до видовищних форм мистецтва, які діють на маси зримими образами. Серед таких мистецтв першість мав театр, котрий у пореволюційні роки набув характеру агітаційного майданного театру.

Всі керівники, великі й малі, починаючи з В. Леніна та наркома освіти А. Луначарського у пресі, численних виступах на диспутах з питань літератури

та видовищних мистецтв (театру, кіно, пролетарських свят) наголошували на їх нагальних агітаційних завданнях з поширення революційної ідеології. У перші ж пореволюційні місяці, а саме в грудні 1917 року, Луначарський вже публікує в газеті «Відомості ЦВК Рад робітничих і солдатських депутатів» статті, в яких окреслює завдання державних театрів з пропагування ідей більшовизму [7, с. 8-9]. Потрібно було політичні гасла перекласти на мову мистецтва і зробити надбанням мас. Одним з перших революційних видовищ була постановка В. Мейерхольдом «Містерії-Буф» за п'єсою В. Маяковського.

Серед форм нової театральної культури, де головні ролі виконували не професійні актори, а прості робітники – був політичний карнавал, який утілював О. Алексєєв-Яковлев. Захід відбувся 1 травня 1918 року в Петрограді. На святі були присутні декілька десятків тисяч людей.

Хвиля «театрального жовтня» - проведення масових святкувань до пам'ятних дат «червоного календаря» прокотилася по всій країні рад. В роки громадянської війни були поставлені: «Боротьба труда і капіталу» (м. Іркутськ); «Пантоміма великої Революції» (м. Москва); «Інтернаціонал» (м. Київ); «Хо́да вільного народу» (м. Харків) та ін.

У травні 1920 року в Червоному Пітері відбулася інсценівка «Гімн визволеної праці» («Містерія визволеної праці»), де режисерами були Ю. Анненков, А. Кугель, С. Масловська. Диригував на святі – Г. Варліх. Художники-декоратори – Ю. Анненков, М. Добужинський, В. Щуко. Дана постановка справедливо вважається першою великою виставою політичного театру просто неба. Все дійство пропагувало революційну ідеологію, стверджувало пролетарські цінності. Виконавцями «Містерії» були актори професійних театрів, циркові артисти. В масовці приймали участь сотні червоноармійців. Дія інсценівки розгорталася біля Фондової біржі. Очевидці даного заходу відмічали, що «всі види мистецтв – поезія, архітектура, живопис і музика – поєднались, щоб служити першотравневій пропаганді та пролетарській ідеї» [6].

До десятої річниці повстання на заводі «Арсенал» (м. Київ) 8 листопада 1927 року перед 50 000 глядачів на площі іподрому були показані епізоди святкового видовища «Повстання арсенальців» – від засідання більшовиків-підпільників до сцен розгону демонстрації робітників, осади заводу, атак піхоти й кавалерії, розстрілу робітників-арсенальців і фінального урочистого параду частин Червоної Армії [6]. У «Повстанні» лунала тема революції, її ідеалів, прагнення до Вільної праці, Свободи. У колективному сценарії (він був створений самими учасниками подій повстання і ними ж утілений) знайшов свій вираз особливий тип соціальної дії людей, які мали спільні політичні погляди і спільний світогляд.

В святковому дійстві «Повстання арсенальців» відобразився складний процес взаємодії з одного боку, прагнення влади закріпити пануючий соціальний порядок, моральні настанови, духовні цінності соціалізму, а з іншого – щире сприйняття та відгук народу на проголошені революцією гасла. Але ре-

альна пореволюційна дійсність з її насильством, гнітом тоталітаризму була далекою від омріяного «світлого майбутнього».

Масове свято використовувалося владою для формування нової картини світу, де «вільний народ» проголошувався господарем своєї країни. Для простих людей революція була пов'язана з вирішенням проблеми встановлення справедливості і рівності. Вони вірили в можливість створення «земного раю». Віра ця виникла, ймовірно, разом із вірою в «потоїбічний рай», і хоча слово революція і теза «про право народу на скинення тиранів» з'являється тільки в XVIII ст., прагнення до рівності були присутні у свідомості людей у всі часи.

Образ «раю на землі» – йде з глибин підсвідомості, а досягнення цього раю бачилося на початку XX ст. як радикальний переворот, як перемога над корисливістю і злобою, як покарання винних і торжество тих, хто заслужив своєю працею хороше і вільне життя.

Кожен структурний елемент революційного свята стверджував колективну пам'ять про жовтневі події та зміцнював ідентичність прихильників діючої влади.

У радянських святах використовується новаційна символіка: червоний прапор, червона зірка, червона гвоздика, герб СРСР, портрети «вождів» та ін. В цей час міфологізації й сакралізації піддаються постаті відомих партійців (В. Леніна, Й. Сталіна, М. Калініна, С. Будьонного, К. Ворошилова тощо). Їх біографії та факти, події революційної боротьби обростають легендами. Їм приписуються надзвичайні риси характеру, якості «полум'яних революціонерів», справжніх вождів революції.

Героїзація «вождів» революції була розрахована на руйнування і заміщення аксіорієнтирів дожовтневої епохи. Якщо в християнстві найвищою цінністю визнається Бог, то за радянською доктриною об'єктом поклоніння повинні були стати більшовицькі вожді та сама Партія.

Революційна заміна аксіорієнтирів призвела в Радянській Росії до зміни духовності як суспільства в цілому, так і життєдіяльності індивіда. На рівні спільності, тобто всієї культури, вона трансформувала уявлення про світ.

Більшовицькою владою послідовно проводився курс на викорінення релігії. В країні проходять процеси секуляризації (від латин. мирський, світський) – відбирання державою церковної, монастирської власності, руйнування соборів, нищення релігійних святинь, книг, ікон. Найактивніше атеїстичну пропаганду проводила молодь, комсомольці. Запроваджуються декілька масових антирелігійних свят – «Різдво», «Пасха», «Трійця» та ін., які були задумані як засіб широкого агітаційного впливу на віруючих. У 1923 році празнували перше комсомольське «Різдво» у Москві й багатьох інших містах. Святкування включало в себе «спалення богів», яке справило гнітюче враження на віруючих, людей більш старшого покоління. Нові атеїстичні святкові обряди отримують назву «червоні». Радянське керівництво планувало, що «червоні обряди» повністю витіснять

обрядовість притаманну царській Росії, зокрема церковні «Різдво», «Пасху», «Трійцю» тощо.

Науковець О. Курочкин [10, 11] узагальнив процеси утворення «червоних обрядів» і назвав період від 1917 року до середини 30-тих рр. – першим періодом формування нової радянської обрядовості.

4.2. Метаморфози святкової культури в Придніпров'ї у 20–30-ті рр.

Процеси, які відбувалися у центрі держави, охопленої пропагуванням ідей революційної боротьби, хвилею «театрального жовтня», докочувалися й до провінції. Так в найбільшому місті Придніпров'я – Катеринославі відразу після остаточної перемоги радянської влади (грудень 1919 р.) був створений губполітосвіт, який керував усією літературно-художньою діяльністю в губернії. До його складу входили театральний (ТЕВ), музичний, літературний та художній відділи. Найбільш масовим був театральний відділ. Його активісти взялися до постановки п'єси суголосної революції – «Зорі» Е. Верхарна.

У виставі створювався масштабний образ «народу». Для участі у видовищі запрошувались тільки одних статистів більш ніж 200 осіб. Добровольцям обіцяли «натур премію».

Цінності революції презентувалися й у масовому дійстві (18 вересня 1921 р.) на Жовтневій площі міста – «Останній день Паризької Комуни». Цей захід приголомшує своєю грандіозністю. У ньому, крім працівників ТЕВ, взяли участь червоноармійці 263-го полку, батарея особливого призначення та курсанти командних курсів. Численні мешканці міста колом оточили площу, щоб подивитись виставу у виконанні піхотинців, кавалеристів і артилеристів. Стріляли під час видовища холостими патронами.

У 1920-тих рр. в Катеринославі з'явилися молодіжні комуни на Чечелівці (робітничий район, де був осередок революційного підпілля), в Кайдаках, на Амурі. Молодь в цих комунах разом відпочивала, займалася самоосвітою, проводила літературні вечори, диспути, утілювала невеличкі революційні вистави, організовувала пролетарські свята. В одному з таких осередків (губкомівській комсомольській комуні) членами були відомі поети: Михайло Світлов, Олександр Ясний, Михайло Голодний.

Тенденція до рішучого викорінення віри якраз виявила себе й у антирелігійних заходах, що проводилися у Катеринославі в 20-тих рр.. Віруючі, на той період, ще відкрито й масово відмічали Пасхальні, Різдвяні християнські празники, приймали участь у хресних ходах. Влада вдавалася до насильницьких дій: хрести й хоругви відбиралися, міліція розганяла гурти віруючих, а тих, кого примітили на подібних заходах, активно «пророблювали» на робітничих і партійних зборах. «Антипопівська» пропаганда велась дуже активно. Сумна доля спіткала катеринославські собори та церкви. У 1926 р., у величому Успенському соборі влаштували склад. Церковне майно було реквізоване. Воскресенську церкву знищили зовсім (підірвали динамітом). Андріївський храм, що містився неподалік міського парку (нині парк ім. Тараса Шевченка) – закрили й розграбували.

У 1938 році підірвали храм Вознесіння. За роки гоніння радянської влади на церкву в Катеринославі – Дніпропетровську було перероблено й пристосовано під спортивні зали, склади 5 православних храмів. Знищені сім церков. Закрили також і єврейську синагогу, і кирху та мусульманську мечеть. Академіку Дмитру Яворницькому чудом вдалося урятувати від знищення Свято Преображенський собор, на знесенні якого була присутня сама Катерина II. Цей пам'ятник архітектури (арх. Д. Захаров) планувалося підірвати і на його місці встановити скульптуру вождя світового пролетаріату К. Маркса. Яворницький запропонував зберегти будівлю і відкрити у ній музей атеїзму та релігії. Його пропозиція була прийнята і таким чином вдалося врятувати один з найкрасивіших соборів міста.

У 20–30-ті рр. в Придніпров'ї святкова культура на селі і в містах мала відчутну різницю. Якщо в місті пріоритетним стало проведення «червоних» свят і обрядів, а народні свята календарного циклу відійшли на задній план, то по селах традиційна обрядовість ще не втратила своїх позицій. Але, на жаль, народна святковість починає згасати під впливом: занепаду економіки регіону; голоду 1921-1923 років; посилення соціальної напруженості; селянського руху опору колективізації кінця 1920-х - початку 30-х рр.; великого Павлоградського повстання 1930 р., яке стало найпотужнішим виявом селянського спротиву в Придніпров'ї; Голодомору-Геноциду 1932-1933 років. Про тяжкий стан в регіоні на початку 20-х років ХХ ст. красномовно свідчать дані по місту Дніпропетровську, в якому у цей період повністю зупинилась праця на підприємствах, населення скоротилось удвічі, порівняно з дореволюційним часом.

З початку 30-х років в Придніпров'ї розпочався «індустріальний бум». Зокрема, в Дніпропетровську реконструюються старі й будуються нові заводи. В місто стікається велика кількість селянської молоді, яка прагне працювати на підприємствах. Населення Дніпропетровська на початку 30-х рр. перевищує дореволюційний рівень. Робітничі колективи включаються в «ударницький рух». Особливу активність виявляє молодь, комсомольці, які не тільки працювали по-новому, але й пропагували, під приводом партійців, нову організацію дозвілля, невід'ємну частину якого складала «червоні обряди».

Отже, в Придніпровському регіоні «червона обрядовість» запроваджується де що з запізненням, по відношенню до центру Радянської Росії.

В Запоріжжі з 1927 року розпочинається будівництво Дніпрогесу, на яке прибували хлопці й дівчата не тільки з довколишніх сіл, але й росіяни, білоруси, молдавани, латиші. Кількість працюючих на будівництві за даними на 1931 р. налічувала 36 тисяч чоловік. Склався величезний конгломерат людей різних національностей, які втратили зв'язок зі своїми традиційними культурами. Багато вільного часу у будівельників не було, але замість звичних хрестин і вінчань комсомольськими осередками почали впроваджуватися пролетарські «Звіздини», «Червоні хрестини», «Червоні весілля», «Громадянські панахиди». В даних заходах не враховувались

місцеві традиції одвіку складені народом. Сімейно-побутова обрядовість регіону втратила свою неповторність і поступилася цілеспрямовано впровадженій уніфікованій «червоній обрядовості», яка пропагувала цінності радянського способу життя.

У 20–30 роки в Придніпров'ї жваво розгорталася боротьба з релігією й «пережитками минулого». Під поняття пережитків підпали не тільки суто церковні свята, але й народні, які вже поряд із язичницьким компонентом містили в собі й християнську символіку. З цієї причини частина традиційних народних свят перестала проводитись, а ті, що проводились були піддані переробці. Розроблені новою владою святкові заходи (паради, концерти, салюти, урочисте спалення опудал «буржуїв») підходили для міста, але виявлялися зовсім чужорідними в селі. Крім того, в сільському середовищі населення міцніше трималося за традиційний життєвий уклад і більше опиралося революційним «нововведенням». Деякі свята радянська влада намагалася запровадити спеціально для селян. Так, у 1923 році Н. Крупська опублікувала в газеті «Правда» статтю «Свято врожаю». У ній пропонувалося «розвивати старі звичаї на новій основі». За задумом керівництва країни, радянський «День врожаю» повинен був на новій основі продовжити старі народні звичаї, що супроводжують літні й осінні роботи зі збирання врожаю [10]. Спочатку власті визнали доцільним частково поступитися принципами - в перші роки «День врожаю» був офіційно приурочений до християнського свята «Спаса Преображення» (в народі він широко відомий як «Яблучний Спас»), надалі це свято в різних місцевостях стали відзначати в різний час. Традиційне свято, таким чином, «змістили» зі звичної дати народного календаря і намагалися «модернізувати», перетворивши його в «корисне» для радянської влади. Народне свято почало виконувати цілком певну народногосподарську місію: в його завдання входили пропаганда більш досконалих агротехнічних методів ведення сільського господарства та використання новачієних сільськогосподарських пристроїв. На таких святах були популярні імпровізації з розігруванням сцен на злободенні теми сільського життя, такі як «суд над трьохполкою», «похорон сохи», «суд над поганим хліборобом» [11]. У людей, що звикли до усталених селянських ритуалів, пропаганда на традиційнім народнім святі «більш досконалих агротехнічних методів» викликала здивування і неприйняття.

5. Висновки

Аналіз стану святкової культури Придніпров'я у 20–30-ті рр. ХХ ст. надав можливість дійти думки, що в регіоні, хоча дещо з відставанням по відношенню до центру, відбувалися процеси руйнування традиційної народної святкової обрядовості під тиском впровадження «нових радянських свят і обрядів». Дані процеси були наслідком цілеспрямованої державної політики, щодо свят. Свята та обряди розглядалися радянськими владними структурами як засіб ідеологічної пропаганди й агітації. Ті святкові форми, котрі не відповідали більшовицькій ідеології підляга-

ли викоріненню як «пережитки минулого». Під поняття «пережитків» потрапили не тільки церковні, але й традиційні народні свята. Що до останніх, то були зроблені спроби їх переробки, модернізації.

Інтенсифікація промислового життя Придніпров'я (зростання кількості заводів, будівництво Дніпрогесу) призвела до значних демографічних змін, прибуття у регіон представників інших етнічних груп (росіян, латишів), котрі мали відмінні від автохтонних традиції святкувань. Цей фактор також мав негативний вплив на традиційну святкову обрядовість краю.

Значне поширення у 20–30-ті рр. має проведення революційних масових свят, які влада розглядає як засіб впливу на формування «картини світу» населення держави.

Занепад традиційних свят, який почався у 20–30 рр. продовжувався й у післявоєнний період. Вище зазначені події призвели до згасання народної святкової традиції.

Література

1. Шпенглер, О. Закат Европы: Образ и действительность. Т. 1 [Текст] / О. Шпенглер. – Новосибирск: Наука, 1993. – С. 82–101.
2. Хайдеггер, М. Время картины мира [Текст] / М. Хайдеггер. – Время и бытие. – М.: Республика, 1993. – С. 41–62.
3. Юнг, К. Г. Архетип и символ [Текст] / К. Г. Юнг. – М.: Наука, 1991. – С. 64–83.
4. Гуревич, А. Я. Проблемы средневековой народной культуры [Текст] / А. Я. Гуревич. – М.: Искусство, 1981. – С. 18–94.
5. Генкин, Д. М. Массовые праздники [Текст] / Д. М. Генкин. – М.: Наука, 1975. – 200 с.
6. Шароев, И. Г. Режиссура эстрады и массовых представлений [Текст] / И. Г. Шароев. – М.: Просвещение, 1986. – 459 с.
7. Золотницкий, Д. И. Будни и праздники театрального Октября [Текст] / Д. И. Золотницкий. – Л.: Искусство, 1978. – 255 с.
8. Малоока, Л. В. Исторична еволюція масових свят українців [Текст]: автореф. дис. ... канд. істор. наук : спец. 17.00.01 / Л. В. Малоока. – Київ, 2006. – 17 с.
9. Лиманська, О. В. Календарне свято як складова української обрядової культури [Текст]: автореф. ... канд. мистецтвознавства: спец. 26.00.01 / О. В. Лиманська. – Київ, 2008. – 18 с.
10. Курочкин, А. В. Этапы формирования советской обрядности [Текст] / А. В. Курочкин. – Советские традиции, праздники и обряды. – К.: Политиздат Украины, 1988. – С. 208–212.
11. Курочкин, А. В. «Красная обрядность» [Текст] / А. В. Курочкин. – Советские традиции, праздники и обряды. – К.: Политиздат Украины, 1988. – 92 с.
12. Милль, Д. С. Огюст Конт и позитивизм [Текст] / Д. С. Милль. – М.: ЛКИ, 2007. – 176 с.
13. Біляцька, В. П. Календарно-обрядова поезія і народні свята. Вечорниці та досвітки [Текст]: навч. посіб. / В. П. Біляцька; ред. І. І. Бакуменко. – Дніпропетровськ: Дніпропетровський нац. ун-тет, 2001. – 28 с.
14. Борисенко, В. К. Традиції і життєдіяльність етносу: на матеріалах святково-обрядової культури українців [Текст]: навч. посіб. – Київський нац. ун-тет ім. Т. Г. Шевченка. К.: Універс., 2000. – 191 с.
15. Марфобудінова, М. Калита: Збірка фольклорно-етнографічних Матеріалів [Текст] / М. Марфобудінова,

О. Хоменко, В. Карпвич. – Дніпропетровськ: ГЕРДА, 2007. – 368 с.

16. Скуратівський, В. Т. Дідух: Свята українського народу [Текст] / В. Т. Скуратівський. – К.: Освіта, 1985. – 272 с.

References

1. Shpengler, O. (1993) The sunset of Europe: Image and Reality. Novosibirsk: Science, 82–101.

2. Heidegger, M. (1993). The time picture of the world. Moscow: Republic, 41–62.

3. Jung, C. G. (1991). Archetype and symbol. Moscow: Science, 64–83.

4. Hurevych, A. Ya. (1981). The problems of middleages folk culture. – Moscow: Art, 18–94.

5. Henkin, D. M. (1975). The mass holidays. Moscow: Sciens, 200.

6. Sharoyev, I. G. (1986). The Direction pop and mass representations. Moscow: Education. 459.

7. Zolotnitsky, D. I. (1978). Week-days and holidays of the theatre October. – Leningrad: Art. 255.

8. Malooka, L. V. (2006). The historical evolution of mass holidays of Ukrainians. The theory and history of culture (art). Kyiv, 17.

9. Limanska, O. V. (2008). The calendar holidays as the compound of the Ukrainian ritual culture. The theory and history of culture (art). Kyiv, 18.

10. Kurochkin, A. V. (1988). The etaps of forming soviet rituals. The soviet traditions, holidays and rituals. Kyiv: Politpabliish of Ukraine, 208–212.

11. Kurochkin, A. V. (1988). «The red rituals». The soviet traditions, holidays and rituals. Kyiv: Politpabliish of Ukraine, 92.

12. Mill, D. C. (2007). Auguste Comte and Positivism. Moscow: LKI. 176.

13. Bilyatska, V. P.; Bakumenko, I. I. (Ed.) (2001). The calendar-ritual poetry and folk holidays. Evening parties and before rising. Dnipropetrovsk: Pabliisher Dnipropetrovsky nationality un-ty, 28.

14. Borysenko, V. K. (2000). Traditions and life acting of ethnos: on materials of festive-rituals culture of Ukrainians. Kyiv : Univers, 191.

15. Marfobudinova, M. (2007) Kalyta: The collection of folklore and ethnographic materials. Dnipropetrovsk: HER-DA, 368.

16. Skurativsky, V. T. (1985). Diduh: The holidays of Ukrainians. Kyiv : Osvita, 272.

*Рекомендовано до публікації д-р мист. Рибалко С. Б.
Дата надходження рукопису 23.04.2015*

Чуйко Віталій Олександрович, аспірант, кафедра культурології та медіа-комунікацій, Харківської державної академії культури, Бурсацький узвіз, 4, м. Харків, Україна. 61057, викладач ПЦК режисури, Дніпропетровський коледж культури і мистецтв, пр. Карла Маркса, 47, м. Дніпропетровськ, Україна, 49000

E-mail: Svetchuiko@yandex.ru.